

(Käännös)

Paraisten kaupungin lausunto hallituksen esityksestä opintoetuuksia, oppivelvollisen asumislisää ja koulumatkatukea koskevien säännösten muuttamiseksi (VN/35745/2023)

Paraisten kaupunki kiittää mahdollisuudesta antaa asiassa lausunto.

Paraisten kaupunki on Suomen ilmeisin saaristokunta, johon kuuluu useita kunnanosia ja saarialueita, joiden arjen saavutettavuus on pitkälti riippuvainen maantielautoista ja yhteysaluksista. Kaupungin saaristossa asuville tämä tarkoittaa sitä, että etäisyyttä koulutukseen, palveluihin ja opiskelupaikkakunnille ei voida mitata pelkästään kilometreinä. Matka-ajalla, vuorotiheydellä, vaihdoilla, odotusajoilla ja liikenteen kausivaihteluilla on ratkaiseva merkitys tosiasialliselle saavutettavuudelle.

Paraisten kaupunki ottaa tässä lausunnossa erityisesti kantaa esitettyihin säännöksiin oppivelvollisen asumislisästä eräissä tilanteissa sekä koulumatkatuesta viikonloppujen yhteydessä. Kaupunki jakaa pääosin saaristoasian neuvottelukunnan asiassa tekemät arviot ja haluaa korostaa erityisesti esityksen merkitystä oppivelvollisille, joilla on hankalat ja ajallisesti pitkät yhteydet.

Oppivelvollisen asumislisä eräissä tilanteissa

Paraisten kaupunki suhtautuu myönteisesti siihen, että nykyinen erillinen majoituskorvaus esitetään korvattavaksi vastaavalla oppivelvollisen asumislisää koskevalla sääntelyllä. On tärkeää, että lainsäädäntö turvaa jatkossakin lakisääteisen oikeuden maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen tilanteissa, joissa nuori ei kohtuudella voi matkustaa päivittäin kodin ja oppilaitoksen välillä. Oikeuden on oltava yhdenvertainen kaikille.

Paraisten kaupunki pitää 100 kilometrin vähimmäisetäisyyttä tai yli kolmen tunnin päivittäistä koulumatkaa lähtökohtaisesti perusteltuina kriteereinä. Kaupunki korostaa kuitenkin, että matka-aika on otettava systemaattisesti ja johdonmukaisesti huomioon koko esityksessä, ei pelkästään täydentävänä kriteerinä kilometrirajan rinnalla.

Saaristo-olosuhteissa etäisyys kilometreinä voi olla suhteellisen lyhyt, samalla kun tosiasiallisesta matka-ajasta tulee hyvin pitkä yhteysalusten, maantielautojen, rajallisen vuorotiheyden, odotusaikojen ja sen vuoksi, että jatkoyhteydet mantereen joukkoliikenteeseen ovat puutteelliset. Saaristossa on vakituisesti asuttuja saaria, joihin ei ole yhteyksiä edes päivittäin. Sen vuoksi on välttämätöntä, että lakitekstissä, perusteluissa ja soveltamisohjeissa todetaan selkeästi, että matka-ajan ja tosiasiallisen saavutettavuuden on oltava yhtä painava peruste kuin maantieteellinen etäisyys silloinkin, kun muodollinen matka kilometreinä ei ylitä 100:aa kilometriä.

Maksuttoman toisen asteen koulutuksen on oltava maksutonta myös käytännössä

Paraisten kaupunki korostaa, että maksuton toisen asteen koulutus on keskeinen eri osissa maata asuvien nuorten yhdenvertaisuuden periaate. Esitetty sääntely ei kuitenkaan välttämättä turvaa tosiasiallista täyttä maksuttomuutta kaikille oppivelvollisille.

Saariston ja harvaan asuttujen alueiden nuoret ovat erilaisessa tilanteessa kuin nuoret, jotka asuvat lähellä oppilaitoksia ja palveluja. Joidenkin nuorten on muutettava pois kotoa voidakseen suorittaa toisen asteen oppivelvollisuutensa. Jos oppilaitos ei tarjoa majoitusta, opiskelijan on hankittava vuokra-asunto tai järjestettävä asuminen muulla tavoin, esimerkiksi vanhempien omistamassa asunnossa.

Paraisten kaupunki jakaa saaristoasiain neuvottelukunnan huolen siitä, että esitetty asumislisä ei aina kata todellisia asumiskustannuksia. Vuokran lisäksi syntyy usein kustannuksia muun muassa sähköstä, vedestä, vakuutuksesta, internetistä ja muista välttämättömistä asumismenoista. Nämä kustannukset voivat olla alaikäiselle opiskelijalle ja hänen perheelleen merkittäviä.

Erityisen ongelmallista on, että asumislisä olisi esityksen mukaan vain 83 euroa kuukaudessa, jos opiskelija asuu vanhemman omistamassa asunnossa. Tämä taso ei riitä kattamaan tosiasiallisia asumiskustannuksia edes tilanteissa, joissa asuminen järjestetään perheen sisäisesti. Näissäkin tapauksissa kustannukset voivat olla suora seuraus siitä, että nuori ei voi jäädä asumaan kotiin ja suorittaa samalla oppivelvollisuuttaan.

Tämän vuoksi Paraisten kaupunki katsoo, että esitystä tulee täsmentää niin, että se turvaa paremmin tosiasiallisen maksuttomuuden oppivelvollisille, joiden on etäisyyden, matka-ajan tai saaristo-olosuhteiden takia asuttava opiskelupaikkakunnalla. Asumislisän tasoa ja ehtoja tulee arvioida todellisten kustannusten perusteella, ei pelkästään muodollisten asumiskategorioiden perusteella.

Viikonloppumatkojen koulumatkatuki

Paraisten kaupunki kannattaa esitystä uuden säännöksen käyttöön ottamista koulumatkatuesta oppivelvollisen viikonloppumatkoihin. Nuorille, joiden on asuttava opiskelupaikkakunnalla pitkien etäisyyksien tai kohtuuttomien matka-aikojen takia, mahdollisuus matkustaa säännöllisesti kotiin on erittäin tärkeä hyvinvoinnin, perheyhteyksien ja kotikuntasidoksen kannalta.

Saariston nuorille tämä on erityisen tärkeää. Kotiin palaaminen viikonloppuisin ja lomien yhteydessä auttaa ylläpitämään yhteyksiä omaan kotisaareen, perheeseen ja paikallisyhteisöön. Se voi myös vähentää sosiaalista ja henkistä kuormitusta, joka aiheutuu siitä, kun alaikäinen muuttaa kotoa opintoja varten.

Tämän vuoksi Paraisten kaupunki pitää perusteltuna ja tervetulleena esitystä korvata neljä edestakaista matkaa kuukaudessa oppivelvollisen kodin ja opiskelupaikkakunnan asunnon välillä. Kaupunki katsoo kuitenkin, että sääntely tulee mitoittaa niin, että huomioon voidaan ottaa myös kuukaudet, joiden aikana on viisi viikonloppua, esimerkiksi keskiarvolla, joka vastaa 4,5 edestakaista matkaa kuukaudessa.

Selkeän soveltamisen tarve saaristo-olosuhteissa

Paraisten kaupunki korostaa, että esitetty sääntely tulee muotoilla ja sitä tulee soveltaa saariston erityisolosuhteet huomioon ottavalla tavalla. Ei riitä, että lainsäädäntö on maantieteellisesti neutraalia, jos sen vaikutukset saaristossa asuville nuorille käytännössä ovat epäyhdenvertaisia.

Arvioitaessa oikeutta asumislisään ja koulumatkatukeen tulee ottaa huomioon kodin ja oppilaitoksen välinen tosiasiallinen päivittäinen matka-aika sekä opiskelijalle ja perheelle aiheutuva taloudellinen kokonaisrasitus. Näiden näkökohtien tulee käydä selkeästi ilmi esityksen perusteluista ja tulevista soveltamisohjeista.

Yhteenveto

Paraisten kaupunki kannattaa esityksen tavoitetta turvata täysipäiväinen opiskelu, opiskelijoiden toimeentulo ja opintojen läpäisy tavoiteajassa. Kaupunki suhtautuu myönteisesti siihen, että majoituskorvaus otetaan huomioon osana oppivelvollisen asumislisää, ja kannattaa esitystä viikonloppumatkojen koulumatkatuesta.

Paraisten kaupunki katsoo, että esitystä tulee täsmentää seuraavien näkökohtien mukaisesti yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien turvaamiseksi saariston ja muiden saavutettavuudeltaan haasteellisten alueiden nuorille:

1. Koko esityksessä tulee ottaa johdonmukaisesti huomioon matka-aika, ei pelkästään etäisyyttä kilometreinä.
2. Tukioikeutta arvioitaessa tulee nimenomaisesti ottaa huomioon saaristo-olosuhteet.
3. Asumislisä tulee mitoittaa niin, että toisen asteen koulutus myös käytännössä on maksutonta nuorille, joiden on asuttava opiskelupaikkakunnalla.
4. Vanhemman omistamassa asunnossa asuvien opiskelijoiden alhaista tukitasoa tulee harkita uudelleen.
5. Viikonloppumatkojen koulumatkatuki tulee mitoittaa niin, että huomioon voidaan ottaa myös kuukaudet, joiden aikana on viisi viikonloppua.